

tepradėjo kraipyti savo pavarde, atmezdami lietuvišką užbaigą. Teip-pat ir Ežeriūnų valščiuje, sodžiu, ežeru, upių vardai, žmonių pavarde tikros lietuviškos. Miestas inventoriuje užrašytas Jeziorosy. (Lietuviai ištariā sutrumpintai: „Zarasai“).

Laikas būtų atkreipti atydą ant tų apygardų ir gelbeti Lietuvius, naikinamus ir pažengvu nykstančius. Daug dar juose lygšiol užsiliko lietuviško elemento, kurs nétruktū atsigauti. *J. P.*

IV. Medžiaga*) kunigo A. Pabrežos**) biografijai.

1. Įrengimas altarijos.

Aš Kunigas Jurgis Pabreža, Kartenos Mansjonierius, darpildymui geros intencijos, iš gėros savo valios, o ne iš kokio nors pakurstymo paeinančios, ex pio zelo et propria liberalitate, turėdamas vienatinį tikslą — Dievo garbę, pasiruošiau savo kaštu ikurti altariją de nova radice. — Igaves nuo Jo Mylistos Šviesiausio Kunigaikštio Juozapo Arnulfo Giedraičio, Žemaičių Vyskupo ir Kavalieriaus, 26 d. vasario mén. 1814 m. ant rašto užrašytą ant to sutikimą, sumą muštinį talerių tukstančią № 1000, arba sidabrinių rublių tukstančią tris šimtus penkesdešimtis, № 1350, ant tikrų ir neužviliant žemės turtų už obligų, man tarnaujančių, esančius, ant nēkuomet nebeatšaukiamo laiko, ant altarijos, vardu š. Jokubo Apaštalo Kartenos miestelyje, vyriausiamame Telšių paviete esančiam, prie vietinės parakvijos bažnyčios, nei mažiausios „salvos“ nei sau, nei savo išėdiniams prie pajieškojimo ir užginičjimo nepaliékdamas, amžinai ir nepajudinamai padedu ir užrašau ir už tvériančių ant visados fundušą laikyti noriu. Kadangi Jo Mylista Nagurskiš, Žemaičių Konauninkas, Kartenos Klebonas savo dokumentu, 23 d. balandžio m. 1810 m. padarytu, perleidžia plecių, ant klebono žemės esantį, su aprašymu, kiek ir kokioms jo ribos, stojančiam gyvenimui busenčio altaristos, — todėl ir ši namą su visomis vigadomis ir trobesiais prie jo, mano nuo saviu kaštū ant minavojojo pleciaus išstatytus teipo-gi ant amžinų laikų sekantiems altaristoms į valdymą atiduodu ir užrašau. — Tačiau tiktais tvirčiausiai aptariu, idant kiekvienas, kits po kitam einas altarista, minavojamą sumą, kaipose neišnaikinamą ir be jokio užgynimo esancią ne ant turtų dvasiškų, starostų, po-Jezavitų arba žydų kagalų, bet ant obivateliškų giminėlių turtų, tikrų ir skolomis neapsunkintų su žinia dvasiškos vyresnybės padėjė nuo jos teisingai prigulintį palukaną ant savo užsilaikymo atsiimtų, ir idant tie altaristai, kad ta suma, kaip paprastai esti, sudėta iš geradėjisičių dievobaimingų žmonių, kasmetą po 40 š. š. Misių skaitytų, iš pradžios už ilgą mano sveikatą ir tų geradėjų, o gyvenimui pasibaigus, už dušes atlaikytų. Kunigų priederinės nevisuomet daleidžia pildyti

*) Visi čia talpiami paties kun. Pabrežos raštai buvo lenkiškai rašyti.

**) Reikia rašyti — *Pabreža*, ne — *Pabréza*, arba — *Pabrieža*.

tuos apsiémimus parapijinéje Kartenos bažnyčioje, todėl leista tiems g. p. altaristoms by kokioje bažnyčioje ir prie by kokio altoriaus atlaikyti, tiktais nėkiteip, kaip tiktais kasmetą atskirai paskirtą skaitlių fundušinių š. š. Mišių atlyginant. — Be to, nuo p. p. altaristų, busiančių ant šito fundušo, tvirčiausiai reikalauju, idant netiktais viršiaus uždėtā ant jų šiuo fundušu priedermę akuratniausiai sub onere conscientiae pildytų, bet dar vietiniams klebonui bažnytinės ir parapijines priedermes lygiai su kitais kunigais atliktu ir nuo jų nesišalintų, suteikiant vienok jiems lygiai su kitais dalį parapijines ieigos. — Jus Collationis, arba tiesa perstatymo J. M. Kunigaikščio Giedraičio, Žemaičių Vyskupo ir Kavalieriaus, dabar laimingai vyskupiją rėdančio, o po jam prie néko kito, kaip tiktais prie Žemaičių Vyskupų, vienok ne pirma mano smerčio, turi prigulėti. — Žemaiusiai koliatorių prašau, kad užsitaarnavusius tos vyskupijos kunigus ant tos altarijos perstatyti; insuper, jei iš Pabrežu pravardės būtų kursai kunigas, kad turėtų pirmystę teipo-gi su giliausiu lenkimu ir nusižeminimu išprašau. — O kad šią fundaciją noriu turėti nepažeidžiamą ir neatmainomą, todėl, jei koksai apsivertimas išnaikinimui arba permainingimui pasipainiotų, tada visa ta mano fundacija be jokio trukdymo turi pereiti ant dvasiškos vyskupijos vyresnybės, kuri teikis vienū kartu išdalyti, kaipo almužnā, neturčiamas žmonėms sulyg reikalingumą kiekvieno. — Patvirtindamas savo parėdymą prie liudytojų, mano paties žodžiais išprašytu J. M. Ponu pečiototojų, padedu savo rankos paraša. — Daryta Telšių mieste n. mén. 1814 m.

2. Testamento Punktai. Testamentui, 1826 m. gruodžio 21 d. mano padarytam šendieną dėl daugalio ir didžių atmainų tapus nebeišpildžiamu, sekantis punktai paskutiniosios mano valios, 1838 m. sausio 10 d. surašyti, tokio pat svarbumo, kaip ir formaliskas testamentas tebunie.

Kunas mano, kaip tiktais dušią Dievui atiduosiu, noriu, kad būtų zokaninkų būdu palaidotas ant parapijinių Kretingos kapų be perdėjimo ir iškilmės.

Turtus savo, nors jie yra labai mienki, norėčiau teip parėdyti.

Pirma. Pas mane yra nekurie pinigų depozitai, nors, tiesa, maži, prie kurių yra kartelės pridėtos su palittidijimu, kam jie priguli.

Tie depozitai yra skrynioje pirmosios stancijos, o jos raktas mažame kelionės kuparėlyje. Tuos, kad teisingai, kam priguli, atiduomete, širdingiausiai meldžiu.

Antra. Jo Mylista Symanas Daukantas, Sovietninkas, turėdavo su manimi, kaip su ištikimu prieteliu ir susjedu, apie savo giminės reikalus tankią korespondenciją, prisiuisdavo ant mano rankų pinigus, idant pagal jo parėdymą išmokėčiau tė, kur prigulės, o likusius užlaikyčiau atentiemis reikalams. Dėl tos priežasties pons Sovietninks prašė mane, kad padaryčiau rodyklę, iėjimo ir išeidimo jo iždo, pas mane pasiliekančio. Tai padariau; rodyklė yra

stalčiuje pirmame kambarje iš priešakio. Jo pinigų iždą priguli suderinti su rodykle, ir kad atsirastų koksai apsirikimas, kad aš per koki neapsižiurėjimą bučiau pasiliokes kaltas jo iždui, ta apsirikimą prašau dapildyti iš mano paties pinigų.

Trečia. Obliju, arba tākriaus užymėjimus, kad jie yra neturtingū ypatū išduoti, leisti į užmiršimą.

Ketvirta. Iš rubų: meškenas Jurgui Pabrežai iš Mončių; vilkus Stanislovui Pabrežai. Peleksui Pabrežai, kad nepalieku kailinių, dovanoju 20 rublių, ant kurių yra jo išduotas obligėlis. Gelumbinių ploščių Rozalijai Pabrežaičiai iš Mončių; vasarinę kapotą iš tamsiae rūšvos gelumbės Emilijai Pabrežaičiai, Mikolo duktorei. Ponei Mikolienei Pabrežienei iš Mončių dovanoju skola, išnešančią i 13 olendriškų muštinų talerius. Šliafroką vatinį — Julijonai Pabrežienei, Martyno pačiai. Kotryna Pabrežaičiai, tikrajai seserei, visus plovinius-marškinius, rankšluosčius, staltieses ir skepetas iš naminės drobės, kaip didžiasias, teip ir mažasiasias; teipo-gi visas skepetas ir skepetaites pirkines, kurias, jei anai nera reikalingos, teišdalija giminėmis ir neturčiamams. Drobės-gi nesiutas visoquose kąsneliuose sesuo Kotrina tepasiima pas save (yra didžiamiai kupare, o jo raktas kelionės kupařelyje) ir padalija int tris dalis; vieną iš tu teatiduoda Barborai Pabrežaičiai iš Večių, antrą ir trečią Rozalijai ir Emilijonai Pabrežaičiomis iš Mončių. Senus dalykus gelumbinius ir šeip jau, kurie yra mano paties, o ne klionoriaus, atiduoti dviem Martyno Pabrežos sunum. Kupara atiduokite Emilijonai Pabrežaičiai. Mažaję skrynelę ir mažą liktorėli Stanislovui Pabrežai, o labai didelę skrynią atiduoti Barborai Pabrežaičiai iš Večių. Aptiekos šėpa, jei tinkai, pasiliksklioštoriuje, teipo-gi ir antroji — knygų šėpa; o trečią iš pirmojo kambario atiduoti Onai Birontienei iš Jakštaičių. Literatiškas stalelis su stalikeliais tetarnauja Peleksui Pabrežai, o mažajį nemalevotąjį stalelių tepasiima Julijona Pabrežienė. Viena visa patala, kaip va: piernota, tris pagalves su ančvilkalais iš olendriškos drobės, teipo-gi kitojinę kaldrą su olendriška liemavone ir paklode tokios pat drobės reikia atiduoti Rozalijai Pabrežaičiai; kita-gi paprastajį patala, t. y. nankininę kaldrą, piernotą ir tris pagalves iš plėšytų plunksnų su ančvilkalais ir drobulėmis apsiūvinui kaldro su divonėliais: vieňu įklojimui į lovą, antru apgaubimui patalo atiduoti Emilijonai Pabrežaičiai iš Mončių.

Penkta. Visokias, stiklines- (bugnus), butelius, buteliukus) padalyti į 5 dalis, kiek galima lygias; iš tų vieną dalį atiduoti Julijonai Grigalauskienei iš Paluknės, antrą Barborai Simutienei iš Plaušinių, trečią Julijonai Pabrežienei iš Večių, ketvirtą Mikolienei Pabrežienei iš Mončių, penktą Onai Birontienei iš Jakštaičių.

Šešta. Sieninių laikrodį paaukauti Darbėnų bažnyčiai, kurių ketina statyti. Kišeninių laikrodėlių repetier, kad man kaštavo 15 rublių, paimas tas, kurs patsai, ar per kitus atlaikys už mano dušią.

15 mišių. Antrąjį-gi kišeninį laikrodėli dviejų rublių vertybės atiduoti Juozui Birontui, mokytiniui, kurs pas mane yra už vaikelį. Didijį zerkolą vyresniajai Simučio dukterei iš Plaušinių. Didijį misinginį liktorių, prie kurio reikia pridėti vienos replės — Večių Pabrežienei; mažajį liktorėlį Martyno Pabrežos sūnum, o kitą su replémis antram sūnui tos pačios Pabrežienės. Misinginį kryželį, rublio vertą, atiduoti Barborai Petkevičienei, našlei, iš Večių, o rožančių, relikvijas ir porą landšaftų su paukščiais ponai Bričkevičienei iš Večių. Dvi gelumbini vasarini kepuri atiduoti ponam Jokubui ir Mikolui Venckauskiams; o žiemine sena bobrinė ausinę kepurę tetarnauja senajam ponui Jokubui Venckauskiui.

Septinta. Mano biblioteka tenebunie taksojama, bet visa turi pereiti ne kur kitur, kaip tiktais į biblioteką Kretingos konvento ir turi būti užrašyta į rejestrą knygų minavojamosios kliostoriaus bibliotekos. Išsiema iš tė vienok iškalų rankvedžiai: 1. Žodyną dviejuose tomuose kun. Čerskio — Juozui Birontui; 2. Knapiušą — sūnum Martyno Pabrežos; 3. Žodyną lenkiškai-lotyniškai-prancuzišką — Juozui Simučiui iš Plaušinių. 4. Synonima Polsko-laciško-Zmudza — sūnum Martyno Pabrežos. Tą patį reikia pasakyti ir apie kitas randamas iškalų knygias: jas padalyti tarp minavojamųjų mokytinių.

Aštunta. Mano pinigų atstanką, kuri yra skrynioje pirmame kambarysteje ir pas poną Steponą Zaševycę, pasindiki, surinkti į kupetą; atskirti nuo juo 10 sidabrinį rublių neturtin-goms davatkoms ir našlėms; iš tų du rub. Barborai Jablonskienei, ubagei Lenkimų parakvijos; juos nusiųsti per mano seserį Kotryną Pabrežalę; du rubliu Mikalaiuskienei, našlei iš Kretingos, likusiai su vaikais didžiausioje ubagystėje; ant galo, po vieną rublį sekantioms: Magdalenai Zvinklevičalei, Magdalenai Katkalei, senutei, ir antrai Katkalei raišajai, kuri menkiausiai gyvena; Galdikienei našlei pas Kniustį; Šeputienei našlei pas Zvinklevičalę; šeštąjį rublį by kam, by tik būtų tikrai neturtingas. Likusių pinigus išaikvoti ant egzekvijų ir š. Mišių.

Devinta. „Žemaitiška Botanika“, pradėta 1836 m. ir davesta kuone lyg 14 kliasos, kuri yra didžiojoje terboje (tekoje) su užraiščiais; teipo-gi visus rankraščiais, teip aptaišytus, kaip sąsiuvuose ir ant atskirų lakštų, surinkus į kupetą, nužemintai prašau užlaikyti bibliotekoje, vietoje, atvangoje nuo pagedimo atenčiam žinovui, galinčiam užimti tuo darbu. Tą patį sakau apie „Gerbariją“ (Žolyną) džiovintų augmenių flansų; visą tą karštai pavedu Broliui Architektui Barkauskiui.

Dešimta. Dū rankraščiu pono Daukanto Sovietninko pas mane paguldytu: pirmą vardu: „Istoryje Žemaytyszka“ (milžiniškas veikalas in folio) suteikiau J. M. P. Eduardui Volmeriui iš Viežaičių po reversu, kurs yra stalikelyje pirmojoje stancijoje tarp

popierių; minavojamą veikalą nuo jo atimti cielybėje ir klioštoriaus bibliotekoje tarp mano knygų sudėti lyg atvažiavimui p. Symano Daukanto. Antras rankraštis in 4-jo pasakojaš apie dalykus graikiškų vadų, duotas yra skaitymui Petru Isidoraičiui mokytiniui Daukantui.

Vienuolikta. Persergstu teipo-gi, juog nekurie dalykai mano aptiekoje yra nuodingi; tad po mano smerčiui atsargingai elgkitės, kad nenusinuodytumete, ir ne by kam leiskite mėginti, bet tik tam, kurs tą išmano.

Šiuos testamentinius punktus paskutinės mano valios patvirtindamas, savo rankos parašu patvirtinu. Rašytas 1836 m. vasario 23 d., nors pradėtas 10 sausio.

Kun. Ambražiejas Pabreža,

Tretininkas Susirinkimo Š. Tėvo Pranciškaus,

NB. Pinigu depozitą, laikytą pas J. M. P. Steponą Rauševičę, Kretingos klioštoriaus Pasindiki, atsiemiau prie savęs 1848 m. vasario 6 d.

3. Literatiškos ir privatiškos žinios.

Tuodu dokumentu, iš lenkiškó žodis į žodį čia verstu atenčiam apsakinėtojui gyvenimo garsaus Lietuvos mokslo vyro ir pamokslininko, zokaninko Jurgio Ambražiejaus Pabrežos, bus didelio svarumo, kaip šaltinis dokumentališkų žinių. Atsiremdami ant ju, jau galime atitaisyti apsirirkimą, kurį (noromis ar nenoromis, tiek to!) padarė p. D., N 5 „Varpo“, rodos 1898 m.

Padaves keletą žinių apie gyvenimą ir darbus kunigo Pabrežos, p. D. sako, buk ant išdavimo savo veikalų Pabreža palikės 1000 rub., kurius kunigai, ar zokaninkai kažin kur dėjė, pražudydami ir nekurius . . . veikalus. Kun. Pabreža įdėtas skaitliun kunigų Žemaičių Vyskupijds, mīrusių per 1849 m., su šlovingu prierašu: „plenus dierum et meritorum“. Kadangi ant viršiaus pridėto testamento jo paties ranka užzymėta atmaina, net 1848 m. įvykus, tai turime suprasti, juog kito testamento jis nebedirbo. Šitame-gi apie palikimą 1000 r. ant spaudos dalykų nieko nėra. Tiesa, budamas Plungės kamendoriumi, o paskui Kartenėje pasilikęs, užraše, kaip matome iš pirmojo dokumento, 1000 mūštinių, arba 1350 rub., bet ne ant spaudos dalyko, tik ant pragyvenimo altaristoms jo paties išstatytos altarijos, kuria, nenorėdamas klebonijos, jis patsai ir užémė. Kada 22 d. 1817 m. aplieidė altariją, ištodamas į Kretingos klioštorių, visas užraše išrokuotas pareigas antdejo ant savo ipėdinio, kunigo Martyno Filipavičės. Kaip jis, teip ir kiti altaristos, sulyg šiai dienai, gyvendami š. Jokubio altarijoje, ištikimai pildo įsteigtojo parėdymus, nieko negaišindami.

Apie kunigo Pabrežos mokslo veikalus p. D. gali teipo-gi nėkiek nesirupiinti: padékavojant zokaninkams, viskas kun. P. palikta

tebėra gražiausioje cielybėje, kaip rankraščiai, teip ir „Gerbarius“ trijose didžiausiųose pakiuose ir tebelaukia „žinovo“, kurs, nukrates nuo anų dulkes, suvestu i spaudą.

Teip tatai, Kretingo klioštoriuje dailiai tebėra vienoje užlaikomi:

1. Surinkyymas warduu weyslyniu Žem'atyyszkuu;
2. Supplementum Dictionarii Botanici Latino-Samogitici;
3. Materyiys lekarstuu kaip yra taisomas;
4. Apraszymys augymiuu, sógadliwuu ant gidimos só iszguldimu, kóri augimy kam ira pamaczliwa.
5. Index Systematicus Latino-Samogiticus enumerationis plantarūn per Samogitim maritimam observantarum ab Ambrosio Pabrež, ex-professore scholae parochialis Kretingensis.
6. Imiona Roślin, w Herbarzu moim znajdujących się, Polsko-Łacino-Žmudzkie.
7. Nazwiska Systematyczne Łacinskie i Litewskie z dzieła Hagen Preussen Flora. 1818 r.
8. Rejestr roslin eudzoziemskich, tak jarzynnych, jako i Kwiatowych, rozbieranych i Zasuszonych przez X. Pabreža. Latino-Samogitica.
9. Augimys sógadliwosys gidisinai.
10. Rejestr roslin zasuszonych dla W. X. Pabreža od W. W. Wolfgang professora Wileńskiego Uniwersitetu; (opisane w manuskrypcie). Bene tas randas rankraštis Kauno Seminarijos knygynė?
11. Saaraszas Žemaitiskai-lotiniszkas.
12. Sryje Balsenyyny Biiluu Žemaitisz. Lotinisz. 1834 m.
13. Waardaa tayslyyne Augimiui atsira dantiu Augmyniiczioo Žemaytyyniee čžverācchio saavieji Augmes lig sziol atrastas Zemaitiusy, Lyyituwoo, Wołyynyjo ir Padoolyjoo só pri-jungsynio Warduu paprastuju Žemaatyyszku, Lyytowyszkuu, Pruusyszku ir Laatwyszkų žmoniyms tuu Taaūtuu geraa žyynomuu. 1834 m.

Iš kitų popierų gal matyti, juog Jurgis Pabreža krikštytas 1771 m. 15 d. sausio m.; juog paskui per devynerius metus mokinės Kretingoje įtyniškos kalbos ir retorikos; tolesnai išvažiavo į Vilnių, kame „visokią mokslių mokinės“; nežineme, kokie tai buvo – „visoki“ mokslai; greičiaus-medicina, nes jo popieriuose už vis daugiausiai randame visoką medicinišką užrašą: aprašymą ligų, receptų ir tt. Gal Vilniaus profesoriai įkvėpę jam nepaprastą meilę gamtos, su kuria, ypač ištojės į klioštorių, tokioje draugystėje gyveno. Per kiauras dienas, pasiėmės lazdą ir buri vaikų, braidydavo po pievos, landžiodavo po miškus, rankiodamas ir apžiūredamas kiekvieną augmeniją, pradedant nuo šimtametėio medžio ir lyg smulkiausiam kimiui. Gydyklus pagal ane parodymą rinko jam

už pinigus bobos. Nors turėjo gera šépą su visokiais gydyklais, tečiaus gydė kuo ne vienomis žolelėmis. № 28 jo celios, ir visas koridorius kvėpėjo jo žolėmis. Ir dabar tebekvėpia, bet... visai kitu kuo. Kasdien buvó daug pacientų; motriškosios laukė apačioje, nes ant viršaus jų neleidžia; vyrai ateidavo stačiai į celiā žinomojose valandose, kurius vaišindavo trimis pipkėmis su ilgais mundštukais. Jau iš ryto liepdavo sava tarnaujančiam vaikuukui: prikiš pipkes — ateis senas vyriukas! Apdalijęs svečius pipkomis pirmame kambarėlyje, patsai taisydavo gydyklus, klausydavo ligų, nulipdavo žemyn motriškasias aprupinti; o kad priseidavó laikas, palikęs svečiūs pipkauti, eidavo į antrą kambarį, kur per visas tris adynas klupodavo prieš Nukryžiautąjį ir meditavodavo. Tik užbaiges teišeidavo prie savo ligoių ir aplankytojų. Ir gyvenimą pabaigę, klupodamas po kryžiumi.

Ugio buvo nedidelio, juodbrūvės, visados labai linksmas, mégė dainas. Nedeliomis sæké begalo gražius pamokslus, kurių klausyties rinkdavos iš iš tolimesnių parakviju. Iš pašaukimo apleidės universiteta, 1 d. rugpiučio 1794 m. išstojo į Varnių seminariją; išišventė 16 d. vasario 1796 m., gangreit — matyt, priémė ji ant augštėsnių kursų; iš savo geros valios aplenkdamas klebonią ir neužilgo visai atsišalindamas nuo sveto į kliošorių, — jis visgi kopture bijojo; iširašė vos tik į Tretininkus. Kokiuose metuose jis buvo mokytoju Kretingos iškalajoje, negavo ne žinoti. —

4. Atdiskymas nuo kapelionystės prie kun. Gintilos.

Illustrissime, Reverendissime Domine, Patrone ac Benefaktor
Colendissime!

Gavęs žinotį iš rašto Šviesiausio mano Pono J. M. mūsų Gvardijoną adresuoto, apie malonę, prilankymą ir geradeistę Jo dėl manęs, neverto tarto savo, teip apsidžiaugiau, juog, man rodos, per vieną tą įgijam nuo savo sandraugų daugiau ne du syk tiek godonės, už ką sūt augščiausiu ir gyviausiu širdies pokiliu nužemintai dekavojo.

Vienok išpildyti Šviesiausiojo paliepimą: persikelti ant kelių mėnesių į Alsėdžius, ne sutrumpindamas savo amžiaus, nėkaip negaliu, dėl sekančių priežasčių.

1. Dabartinis metų laikas, kurs kas valanda atsimaino; prie togi jau astinas šalčiai, grūdodas šlapdrabos, darganos ir sniegai, kurie vos daleidžia man iš celios nueiti į bažnyčią ir į refektorių, ir tai gerai ir storai apsivilkusiam dėl visokių kentėjimų ar skausmu, mano kune išikerėjusių, kaip va: kosulio, troškumo krutinėje, reumatizmo visokiose kuno dalyse, gemorroidų, fliukšių, galvoje, sprande, gerklėje, apie ausis, kuriais jau nebegali mausikratyti. Norėdamas nors kiek palengvinti, turiu pradėm tai tokiu, tai šiokiu vaistu ragauti, kurių priepratus galiu rasti savo magazine naminių vaistų, o tokią atstanką gydyklų su savimi pasiūlti yra sunku.

2. Pati gyvenimo eila, Zokaninku Susirinkime per 28 metus igyta, ypač valgyme, gérime, kambarje, kakalyje, pagaliaus ir toje lovcje; priegtam reguliariskas užlaikymas laiko, pasistiprinimo, laiko atūsio ir kėlimos, laikymo š. Mišių, pusryčio — didžiau daro įtekme ant prailginimo mano amžiaus; prityriau, kad, kiek tik sykių nors tik ant keleto dienų atsitolinu iš kliošoriaus, tuož išigiu dideli nereguliarumā pilvo ir, pargržes, turiu gydymies. Todėl dabartinis mano atsitolinimas iš kliošoriaus į Alsėdžius ir tai ant teip žymiai ilgo laiko, tikrai priartintu man mirima arba kokią didžią ligą. Ką duoti už mano galėjimą, kad iš apatinio koridoriaus laiptais užlipęs ant viršutinio, jau nebegaliu atsigauti, atsidusti, nors sylų dar turi? Toks jau bepristikimas prie visoko šito ponaičio!

3. Pats negalėjimas mano sesties su kitais prie stalo pasistiprinimui, kaipo neturinčio nei vieno dančio: žiurintiemis juoka, kelia judėjimas žandų, nebetinkančių kramtymui valgymu, ir vienkart ikirėjimas kitiems valgymu atsileidžius; ir man pačiam nepadoru, kad negaliu suskubti su kitais, per ką nesykį turiu apsistoti ant vienų sriubelių, rasalėlių su duona, idant neikiščiau visam susirinkimui.

4. Ypatingas teipō-gi mano pripratimas prie atskyrimo nuo kitų daro manę negabu prie persikelimo kur kitur ant apsigyvenimo; nes, kad tas ivyktų, gaučiau be paliaubos nubodžiuoti, ar tai priešrūkus malonaus laiko užsiémimui kąsneliu literaturos, ar per buvimą atsilankančių ypatų, kurių buvojimas pas mane yra visuomet tik kenčiamas, o ne megiamas.

5. Dvasišku sekretoriumi būti teipō-gi néjokiū būdu būti negaliu per nebeeturėjimą akių, ir per nemokėjimą tos funkcijos. Mano regėjimas jau teip susilpnėjės, juog prie žvakės tik už umbrakulos ir tai nelabai ilgai skaityti arba rašyti su vargu tegaliu; mano akis visokio gatunko gydyklų reikalauja pasigerinimui. Beje, kas tai gali būti sekretorium, kurs turi rašyti yvairiausias dispensas, indultus, patarmes ir tt., o nékuonet nebuvo praktikavojęs tame dalyke? Todėl indispensabiliter sum irregularis ad hoc onus portandum, nes savo negabumų Illustrissimu vetejo palengvinimo padaryčiau nuliūdima be galio, o pats sau susigriaūžia be saiko.

Padėjimas tada mano sveikatos ir negabumo tebunie régima ir tikra priežastimi, dėl ko negaliu išpildyti Jūsų valios dabartiniame paliepime. Žinau širdi Šviesiai Galingo Pono savo malonią man, ir velydiu su juom netikta per tris mėnesius, bet lyg pat savo smerčio prabūti. „Norėtū dušia dangaus, bet griekai neleidžia“ (ta patarė buvo žemaitiškai prirašyta. Red.)

Nebelieka jau nieko, kaip tik kėjas Jo su jautria meile apkabinti, ir šventiems Jo atsiduksėjimams pasivesti. Palieku ant yisados su augščiausia godone

Šviesiai Galingo Pono ir Geradėjo

Žemaičių tarnu:

Ambrasiejus Pabreža, Tretiminkas. S. S. T. Pr.

Kretinga, 1844 m. spalių m. 15 d.

5. Pranešimas apie k. Pabrežos mirtį. (Lotyniškai).

„Jonas Krixostomas Gintila,

„nėsant Vyskupo, Kapitulos Vikarijus, valdas Žemaičių Vyskupiją.
Dvasiškijai svietiškai pasveikinimą Viešpatyje!

Amž. at. Ambražiejas Pabreža, pirma kaipo svietiškas kunigas
per daugel metų Dievo Bažnyčiai tarnavo, paskui Kretingos
klioniuje jupą Tretininkų Zokano Šv. Pranciškaus priėmęs, kitiems
buvo gyvas, paveikslas visokių dorybių. Kaip sviete, teip ir
klioniuje bebūdamas, bepaliaubos Dievo žodži apsakinėdavo, vaikus
catekizmo mokydavo, spaviedodavo, Iigonius šv. Sakramentais apveizė-
davo, o laiką, nuo tų darbų atliekantį, apversdavo ant maldos,
skaitymo ir rašymo. Pagaliaus, senatvės ir darbų prikamuotas.
30 d. praejusio spalių mén. šv. Sakramentais apveizėtas garbinga
savo gyvenimą pabaigę, sukaęs 80 metų su viršum. Paliko
daugybę rankraščių žemaitiškoj kalboj, kaip dvasiško, teip ir
svietiško turinio. Pagal istatymus mūsu Vyskupijos, už jo dušią
kiekvienas kunigas teatlaiko trejas mišias, o kiekvienas klierikas
teatskaito po trejatą ekzekviją, nes ir amž. at. nabašninkas išakytu
pamaldą už mirusius svietiškus kunigus niekad neapleisdavo.

Rašyta Alsėdžiuose, 19 d. lapkričio mén. 1849 m.

(Parašas): *Jonas Gintila, Kapitulos Vikarijus.*

6. Kun. Pabrežos raštai į kun. Motiejų Valančių.

I, Daugalis Tėveli ir Ypatingas mano Geradėjau!

Neitikėsi, kaip apsidžiaugiau akuratumu, atvirumu ir geradė-
jiste Dauggallo J. M. Pono Geradėjo teip prisiuntime cielybėje
mano rankraščio, kaipo ir parodyme kurių-ne-kurių šito rašto patai-
syti iškrypimų ir apsiémimu Jo paties pakelti darbą, patobulinanti
mano veikalėlį! Minavojamąji veikalėlį perrašyti, ir nemislij, ir
negaliu, nes esmi savo klioniuoju vyrėsnybei apsiémęs žemaitiškai
parašyti „Rekolekcijas“ po tris-kart tridienines, kurias ketina
kasmet išaisyti parapijonims Kretingos bažnyčioje; tas vargas man
labiaus iškirus, neg buvo „Mokslós rodės“. Be to, jei Dievas
prailgis mano gyvenimą, pradėtas. Priedas prie Botanikos sveria
man sprandą, ir tos procės nemisliju aplieisti. Ypač man malonu,
kad ypatingiausis mano Geradėjas ant savęs prisiūma pataisyamą to
mano veikalėlio; dėl tos priežašties prie šios progos atgal Jums
gražinu. Bet labai geičiau, jei tai būtu galima, kad parašius
pataisytą kopiją, patsai originolas būtu man sugrąžintas. Aš to
veikalėlio į spaudą neduosių, nes tas man su dideliu vargu prisieitų.
Bet Dauggallui mano Ponui, tokiam laipsnyje esančiam, viskas
nesulyginamai lengviaus prisieitų. Todėl, jei rodos mano darbą
galint būti su padauginimu Dievo garbės ir su išganančia dušių
nauda, bukite malonus ant savęs priimti tą darbą, o Visagalis
Viešpats duosniai Jums užtai teiks atmokėti.

Antrašas veikalo pagal mano būtų teisingiausis, išreiškiąs, keno tas veikalas parašytas ir keno prasikreipimai pataisyti.

Su Istorijėlėmis, veikale tilpusiomis, teip pasielgti, kaip sveikas protas diktuos. Vienok be jų veikalas nustotų daugalio papuošų. Jug-gi kiekvienas žino, quod omnis historia non est artikulus fidei, sed tantum pie creditur. Kas-gi norėtų skaityti už pasakas, tegu sau: gali ir viską nors tikriausią, skaityti už pasakas ir išmislus.

Skyriai-gi ir tarpskyriai veikale yra kuoreikalingiausi. Kokia-gi bus veikalo padalijimo tobulystė, jei ir artikulai, ir artikulų skiltis, ir skilčių punktai, ir punktų paragrafai, vienais tik §§ bus pažymėti? Kadangi sulyg šiol žemaitiškų reiškinių tam dalykui neturime, butinai kam norints reikia įdristi ir naujus vardus minavojamiems lotyniškiems reiškiniams priduoti, o ta nomenklatura ir vėlesniems Zemaičių rašytojams bus didis parankumas. Tiesa, juog vardai, mano duoti, rôdos, juokingai skambantys. Bet Dauggalis J. M. Geradėjas, kaipo aprupintas nešulyginamai didesne galybe perregėjimo, neg aš, prie tam turis aplink save burj žemaičių-kunigų, kurie prigimtame dialekte, menu, turi būti žymiai išsitobūlinę, — todėl bukite malonus rimtai save prispausti į pridėjiną naujų ir pritinkiausiu reiškinių pažymėjimui alicujus operis partem, sectionem, caput, articulum, punctum, et paragraphum, nes be to by koks veikalas bus né šias, né tas. Aš šią ne tam išreiškiu, idant butinai ant savo pastatyčiau, bet padarymui parankumo atentiems žemaičių dialekto autoriams. Kiteip šitas dialektas nékuomet nepasieks prigulinčios tobulybės, ko tai visi seniai jau trokštam.

Teikis, Dauggalis ir Ypatingiausis mano Geradėjau, man dovanoti, juog tą šnekūčiuoju, ką man protas, jau po biškį persenęs, diktuoja. Ar jo paklausysi, ar ne, man vis tiek pat.

Nieko jau, man daugiaus nebepalieka, kaip tik nužemintai atkartoti savo prašymą, idant priimtumei tą mano veikalę į sayo globą ir sargybą ir, kad pasirodytų naudingu tikintiemsiems žmonėms, idant išspauzdintumei, o man, jei pagyvėsiu, jei né du, tai nors vieną spauzdintą eksempliori suteiktumei. Kas už tai prigulės, butinai sugrąžisiu.

Jausmingiausiai bučiudamas Jūsų rankeles ir drauge pasivedamas Jūsų maldoms pasilietu ant visados su tikra godone

Dauggallo J. M. Pono Geradéjo

Žemiausiu tarnu,

Kun. Ambražiejus Pabreža,
Tretininkas S. S. T. Pranciškaus.

1845 m. spalių 3 d.

7. 2. Dauggalis J. M. Ypatingiausis Geradėjau!

Juog teip dideliai pasivelavau su atidavimu Dauggaliui mano Geradėjui prigulinčios padėkavonės už prisiuntimą dovanos, vardu: „Punktay sakimu“ 15 saujo, tai atsitiko dėl neradimo progos į Varnius. Mintis, telpanti „Punktuose“, yra rinktinė; bet lietuviška rašyba ~~ir~~ tai senovinė, vietomis sunki supratimui, daro žymų keblumo skaitytojui. Viešok labai pradžiugau, juog tame veikale kurius-ne-kurius reiškinius radau tuos pačius, kurius aš vartoju savo raštuose, kaip tai: destys (pryczynas, prižastys (okazya) ir tt.

Kun. Daukšo „Postyll'os“ Kretingoje neturime, o Telšių klionistoriaus bibliotekoje turi tikrai būti, nes D. J. M. Symanas Daukantas turėjo tą veikalą iš minavojamojo konvento pasiskolinęs, ir atgal tam pačiam konventui sugražino per mano rankas. Didumas to veikalo in folio sulyg mišalu, Vokiškai-Krakovos spaudos.

Labai norėčiau įgyti (žinoma, už pinigus, ne kaipo anie — dovanomis) vieną exempliorį Ukiškojo Kalendoriaus. Jeigu tada galėtų, nužemintai meldžiu Dauggali savo Geradėjų padaryti man tą mylistą su išreiškimu veikalėlio prekės, o jau mano bus pareiga prie tikros progos persiusti, kas už jį priguli.

Mano senatvė, kurią nekurié mano Geradėjai pradera godotinius vadinti, išlengvo pradera artintis prie ribos persikėlimo iš tos pasaulės; kol tas įvyks, labai nužemintai ir stiprai pasivedu šventomis Jūsų maldoms.

Pasiliukdamas su didžiausia guodone

Dauggallo J. M. Pono Geradejo

Žemiausiu tarnu,

Kun. Ambražiūjus Pabreža,

Tretinkas Emeritas.

Iš Kretingos, 1846 m. geguž. 3.

Vaišgantas.

